

Mualla YILMAZ¹
Meral ALTIOK¹
Badel POLAT¹
Meryem DARICI¹
Mehmet Ali SUNGUR²

İletişim (Correspondance)

Mualla YILMAZ
Mersin Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu MERSİN

Tlf: 0324 361 05 81
e-posta: mualley69@gmail.com

Geliş Tarihi: 15/04/2011
(Received)

Kabul Tarihi: 01/08/2011
(Accepted)

¹ Mersin Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu MERSİN

² Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik ve
Bilişim Anabilim Dalı MERSİN

ARAŞTIRMA

GENÇ ERİŞKİNLERİN YAŞLI AYRIMCILIĞINA İLİŞKİN TUTUMLARI

Öz

Giriş: Yaşlı bireylerin sorunlarla karşılaşmasının toplumsal ve sosyal bir sonucu yaşlı ayrımcılığı konusunu gündeme getirmektedir. Çalışmada genç erişkinlerin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarını ve bu tutumları etkileyen faktörleri belirlemek amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı bir çalışmadır. Araştırmanın örneklemini bir aile sağlığı merkezine başvuran, araştırmaya katılmayı kabul eden 18-60 yaş arası 641 birey oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, literatür doğrultusunda hazırlanan "Soru Formu" ve "Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği" ile toplanmıştır. Ölçek puanının yüksek olması yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutum olduğunu göstermektedir.

Bulgular: Araştırmaya katılan bireylerin %72.7'si kadın, %37'si lise mezunu, %87.1 çekirdek ailede yaşadığı ve yaş ortalamalarının 38.97 ± 11.07 olduğu saptanmıştır. Katılımcıların yaşlı ayrımcılığına yönelik tutum ölçeği (YATÖ) toplam puan ortalaması 80.2 ± 8.0 'dir. Katılımcıların yaşının yaşamını sınırlamaya yönelik alt ölçek puanından 32.2 ± 4.3 , yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt ölçek puanından 31.7 ± 4.9 , yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık alt ölçek puanından ise 16.4 ± 3.8 puan ortalaması aldıkları belirlenmiştir.

Sonuç: Genç erişkinlerin yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu bir tutum içinde oldukları belirlenmiştir. Genç erişkinler yaşlı bireye saygı göstermekte, değer vermekte ve önemsemektedir.

Anahtar Sözcükler: Yaşlı; Ayrımcık; Tutum.

RESEARCH

ATTITUDES OF YOUNG ADULTS TOWARDS AGEISM

ABSTRACT

Introduction: Ageism has become a central issue as a social consequence of elderly people having problems. This study was aimed at determining the attitudes of young adults towards ageism and the factors influencing these attitudes.

Materials and Method: This is a descriptive study. The population of this study included a total of 641 individuals aged 18-60 who came to a family health center for treatment and agreed to participate in the study. Research data were obtained by means of a "Questionnaire" designed in accordance with the relevant literature and the "Ageism Attitude Scale (AAS)". A higher score indicates a more positive attitude towards ageing.

Results: Of the participants, 72.7% were female, 37% were high-school graduates, 87.1% lived in a nuclear family and their mean age was 38.97 ± 11.07 . The mean overall score received by the participants according to the AAS was 80.2 ± 8.0 . It was found that the participants received a score of 32.2 ± 4.3 in the sub-scale about limiting the life of the elderly, a score of 31.7 ± 4.9 in the sub-scale about positive discrimination for the elderly, and a score of 16.4 ± 3.8 in the sub-scale of negative discrimination against the elderly.

Conclusion: Young adults were determined to hold positive attitudes toward ageing and to respect, cherish and care for the elderly.

Key Words: Aged; Prejudice; Attitude.

GİRİŞ

Yaşlılık, biyolojik, kronolojik ve sosyal sorunları olan, rol kayıplarının yaşandığı bir dönemdir (1-4). Bu dönemin üretken, sağlıklı ve kaliteli geçirilmesi birçok bilimde olduğu gibi tıp ve hemşirelik biliminin üzerinde önemle durduğu konulardandır (5,6). Günümüzde dünyada ve ülkemizde 65 yaş üzeri nüfusun genel nüfus içindeki oranına göre artış göstermesi yaşlı ayrımcılığı konusunu gündeme getirmektedir. Yaşlı nüfusun ve şehirleşmenin artması, çekirdek ailelerin yaygınlaşması, yaşlı ayrımcılığı konusunu gündeme getirmektedir (2,5,7-9). Yaşlı ayrımcılığı; yaşlandıkça oluşan yetersizliklerin, sınırlılıkların ve olumsuz değişikliklerin yorumlanması olarak da tanımlanmaktadır (1-3). Yaşlının sahip olduğu etkin rolleri kaybedip, edilgen bir pozisyona yöneldiği bu dönemde, diğer insanlara güven azlığı, şiddete maruz kalma korkusu, maddi desteklerinin azalması, fiziksel kısıtlılık ve çocuklarının kendilerine yeterince zaman ayırmamaları yaşlı bireyi toplumdan uzaklaştırmakta, yalnızlık ve yabancılaşma duygularını belirginleşmektedir (10,11). Toplumların yaşlı bireylere karşı olumlu bakış açısına sahip olmaları yaşlılığı bir felaket olarak değil doğal bir süreç olarak görmelerini gerektirmektedir (1,12). Yaşlı ayrımcılığı konusyla baş etmek multidisipliner ekip çalışmasını gerektirmektedir (5,13,14). Yaşlı bireyler, toplumun insan kaynaklarının önemli ve değerli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu nedenle alınacak önlemler ve çeşitli girişimlerle yaşlı ayrımcılığının saptanması ve önlenmesi önemlidir. Özellikle sağlık profesyonellerinin ve toplumdaki her bireyin yaşlılık dönemine ilişkin bilgili olmaları ve yaşlılığa ilişkin tutumlarının pozitif olması yaşlının yaşam kalitesi açısından son derece önemli olduğu düşünülmektedir (15). Ülkemiz gelenek-göreneklere ve sosyokültürel yapısıyla yaşlısına sahip çıkan bir toplumdur (16). Ancak ülkemizde ekonomik ve toplumsal yapıdaki gelişmeler, nüfus artışı, kentleşme sürecine bağlı olarak değişen aile yapısı, ortalama insan ömrünün uzaması, geleneksel geniş aile düzeninden çekirdek aileye dönüşüm yaşanmaktadır. Bu değişim sürecinde ise toplumumuzdaki genç bireylerin yaşlılık dönemine ilişkin tutumlarında bir değişiklik olup olmadığı merak edilen bir konu olmuştur (17,18). Bu araştırma, genç erişkinlerin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarını ve bu tutumları etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma 25.12.2010-15.03.2011 tarihleri arasında, Mersin İli bir aile sağlık merkezi bölgesinde, genç erişkinlerin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarını ve bu tutumlarla ilişkili olabilecek faktörleri belirlemek amacıyla yapılan tanımlayıcı bir araştırmadır. Araştırma bir Aile Sağlığı Merkezi bölgesinde yaşayan, 25.12.2010-15.03.2011 tarihleri arasında aynı kuruma başvuran, 18-60 yaş arasında olan çalışmaya katılmayı kabul eden 641 bireyde gerçekleştirilmiştir. Araştırmamızda genç erişkinlerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları araştırıldığından amaca yönelik örneklem seçimine gidilmiş olup, toplam 2000 birey aile sağlığına başvurmuş, bunlarına arasında 18-60 yaş arasında olan bireyler (641 birey) araştırmaya dahil edilmiştir. Veriler literatür doğrultusunda hazırlanan anket formu ve Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ) aile sağlığı merkezinde bir odada yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanmıştır.

Soru Formu

Formdaki 10 soru sosyo-demografik özellikleri, geriye kalan yedi soru ise yaşlı ayrımcılığına ilişkin görüşleri belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeğinin Türkiye'deki geçerlik güvenirlik çalışması 2008 yılında üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırma öncesi Türkiye'deki geçerlik güvenirlik çalışmasını yapan araştırmacıdan ölçeğin kullanımına yönelik izin alınmıştır. Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları üç boyutta ölçmektedir. Bunlar;

- Boyut Yaşlının Yaşamını Sınırlama:** Toplumun yaşlı bireyin sosyal yaşamını sınırlamaya ilişkin inanç ve algılarını yansıtır. 1., 5., 12., 14., 17., 19., 21., 22., 23., maddelerden oluşur.
- Boyut Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık:** Toplumun yaşlı bireye yönelik olumlu inanç ve algılarını içerir. 2., 4., 6., 7., 8., 9., 13., 20 maddelerden oluşur.
- Boyut Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık:** Toplumun yaşlı bireye yönelik olumsuz inanç ve algılarıdır. 3., 10., 11., 15., 16., 18., maddelerden oluşur. Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği, likert tipi 23 maddeyi içermektedir. Yaşlıya yönelik olumlu tutum cümleleri; her bir maddenin puanı tamamen katılıyorsa "5", katılıyorsa "4", kararsızsa "3", katılmıyorsa "2", kesinlikle katılmıyorsa "1" puan alacak şekilde puanlandırılmıştır. Yaşlının yaşamını sınırlama ve yaşlıya yönelik olumsuz tutum cümleleri; yukarı-

Tablo 1— Genç Erişkinlerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Sosyo-demografik Özellikler	Sayı	%
Yaş Grubu		
≤29	157	24.5
30-39	188	29.3
40-49	131	20.4
50-59	165	25.7
Cinsiyet		
Kadın	466	72.7
Erkek	175	27.3
En Uzun Süre Yaşanılan Yer		
Köy	51	8.0
İlçe	113	17.6
Şehir	407	63.5
Büyükşehir	64	10.0
Yurt Dışı	6	0.9
Öğrenim Durumu		
İlkokul mezunu	177	27.6
Ortaokul mezunu	89	13.9
Lise mezunu	237	37.0
Üniversite mezunu	138	21.5
Medeni Durum		
Evli	495	77.2
Bekar	146	22.8
Meslek		
Memur	74	11.6
İşçi	30	4.7
Serbest çalışan	72	11.3
Çiftçi	22	3.4
Ev Hanımı	320	50.0
Emekli	103	16.1
Öğrenci	19	3.0
Aile Tipi		
Tek başına	61	9.5
Çekirdek	558	87.1
Geniş	22	3.4
Sağlık Sigortası Olma Durumu		
Var	527	82.2
Yok	114	17.8
Gelir-Gider Durumu		
Gelir gidere denk	330	51.5
Gelir giderden fazla	36	5.6
Gelir giderden az	275	42.9

da belirtilen puanlamanın tam tersi olarak, tamamen katılıyorsa "1", katılıyorsa "2", kararsızsa "3", katılmıyorsa "4", kesinlikle katılmıyorsa "5" puan alacak şekilde puanlandırılmıştır. Puanlar yükseldikçe yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutum olduğunu göstermektedir. Ölçekten

alınabilecek maksimum puan "115", minimum puan ise "23"dür. Yaşlının yaşamını sınırlama boyutunun alabileceği maksimum puan "45", minimum puan ise "9"dur. Yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık boyutunun alabileceği maksimum puan "40", minimum puan ise "8"dir. Yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık boyutunun alabileceği maksimum puan "30", minimum puan ise "6"dır (2). Veri toplama formlarından, "Soru Formu"nun kullanılabilirliğini değerlendirmek amacıyla, 20 bireye ön uygulama yapılmış ve belirtilen veri toplama formunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için Mersin İl Sağlık Müdürlüğü'nden kurum izni ve Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı Bilimsel Araştırmalar Değerlendirme Komisyonu'ndan etik kurul izni alınmıştır. Veriler 18-60 yaş arası bireylere araştırmanın amacı ve yöntemi açıklanarak, yazılı ve sözlü onamları alınarak, yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama formlarının uygulanma süresi yaklaşık olarak 10-20 ortalama 15 dakika sürmüştür.

Elde edilen veriler için SPSS istatistik paket programı kullanılmıştır. İki grup karşılaştırmalarında t test, ikiden fazla grup karşılaştırmalarında ise Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) testleri kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda anlamlı farklılık gösteren alt grupların belirlenmesi için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testinden yararlanılmıştır. İstatistik analizlerde $p < 0.05$ ise sonuçlar anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmaya katılan genç erişkinlerin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde; %29.3'ünün 30-39 yaş grubunda, yaş ortalamalarının ise 38.97 ± 11.07 olduğu saptanmıştır. Bireylerin %72.7'sinin kadın, %39.2'sinin ilçede doğduğu, %63.5'inin ise en uzun süre yaşadıkları yerin şehir, %37.0'sinin lise mezunu, %77.2'sinin evli, %50.0'sinin ev hanımı, %87.1'inin çekirdek ailede yaşadığı, %82.2'sinin sağlık si-

Tablo 2— Genç Erişkinlerin Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği Toplam ve Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları Min-Mak Değerleri (n=641)

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği	Ortalama ±ss	Minimum-Maksimum
Yaşlının yaşamını sınırlama	32.2±4.3	15-45
Yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık	31.7±4.9	9-40
Yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık	16.4±3.8	6-29
YATÖ toplam puan	80.2±8.0	54-110

Tablo 3— Genç Erişkinlerin Sosyo-Demoğrafik Özelliklerine Göre Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği'nden Aldıkları Puan Ortalamaları (n=641)

Değişkenler	n	Yaşlılığın Yaşamını Sınırlama ortalama±ss	Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık ortalama±ss	Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık ortalama±ss	YATÖ Toplam Puan ortalama±ss
Yaş Durumu					
≤29	157	32.5±4.3	30.4±5.4	16.3±3.6	79.2±7.7
30-39	188	32.2±4.6	31.4±5.7	16.4±4.2	80.0±8.4
40-49	131	32.3±4.1	32.2±4.2	16.2±3.6	80.7±7.6
50-59	165	31.9±4.3	32.9±3.7	16.4±3.6	81.2±8.0
p		0.726	<0.001	0.981	0.136
Cinsiyet					
Kadın	466	32.2±4.2	31.4±4.9	16.3±3.8	79.9±7.7
Erkek	175	32.3±4.8	32.4±5.0	16.5±3.9	81.3±8.5
p		0.728	0.019	0.442	0.045
Öğrenim Durumu					
İlkokul	177	30.6±4.9	32.4±5.0	15.0±3.9	78.0±8.3
Ortaokul	89	31.9±4.4	32.3±4.1	15.5±3.6	79.8±8.0
Lise	237	32.8±3.8	31.2±5.4	16.9±3.7	80.9±7.6
Üniversite	138	33.5±3.8	31.1±4.4	17.7±3.3	82.3±7.5
p		<0.001	0.023	<0.001	<0.001
En Çok Yaşanılan Yer					
Köy	51	31.7±5.4	31.4±6.4	15.4±4.1	78.5±8.1
İlçe	113	31.7±4.6	32.5±4.4	15.2±3.8	79.4±7.5
Şehir	407	32.3±4.0	31.6±4.7	16.7±3.7	80.6±7.9
Büyükşehir	64	32.6±4.7	30.6±5.9	17.1±3.6	80.4±9.0
Yurt Dışı	6	35.8±3.4	34.8±3.0	17.0±2.8	87.7±6.7
p		0.359	0.081	<0.001	0.220
Medeni Durum					
Evlü	495	31.9±4.4	31.9±4.7	16.3±3.7	80.0±8.1
Bekar	146	33.2±4.1	31.0±5.6	16.7±4.0	81.0±7.7
p		<0.001	0.060	0.204	0.223
Meslek Durumu					
Memur	74	33.2±4.0	32.2±3.6	17.5±3.5	82.9±7.6
İşçi	30	30.3±4.7	32.9±5.0	15.3±3.5	78.5±7.3
Serbest	72	32.2±4.7	31.9±5.3	16.9±4.1	81.0±8.3
Çiftçi	22	30.5±4.4	30.5±6.7	15.0±4.5	76.0±6.4
Ev hanımı	320	31.8±4.2	31.4±5.1	15.9±3.9	79.2±7.8
Emekli	103	33.0±4.2	32.0±4.4	16.9±3.3	81.9±8.2
Öğrenci	19	35.6±3.4	31.4±5.2	17.2±3.5	84.2±7.4
p		<0.001	0.483	0.003	<0.001
Aile Tipi					
Yalnız	61	33.2±4.4	31.3±5.3	16.7±3.7	81.2±7.5
Çekirdek aile	558	32.1±4.3	31.7±4.7	16.4±3.8	80.2±7.9
Geniş aile	22	33.0±5.5	30.9±8.6	15.5±5.1	79.4±10.6
p		0.106	0.617	0.417	0.554
Gelir-Gider Durumu					
Denk	330	32.3±4.3	31.2±5.0	16.4±3.7	79.9±8.0
Fazla	36	31.9±4.8	31.4±4.3	16.6±3.4	79.9±8.3
Az	275	32.2±4.3	32.3±4.9	16.3±4.0	80.8±7.9
p		0.881	0.034	0.946	0.372

Tablo 4— Genç Erişkinlerin Yaşlı Bireylerin Sosyal Yaşamına İlişkin Görüşlerine Göre Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği'nden Aldıkları Puan Ortalamaları (n=641)

Değişkenler	n	Yaşlının Yaşamını Sınırlama ortalama±ss	Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık ortalama±ss	Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık ortalama±ss	YATÖ Toplam Puan ortalama±ss
Aynı Evde Yaşamak İsteme Durumu					
İsterim	481	32.5±4.3	31.8±5.1	16.5±3.8	80.9±8.1
İstemem	160	31.3±4.4	31.2±4.3	15.8±3.6	78.3±7.3
p		<0.001	0.178	0.029	<0.001
Evde Bakılmasını İsteme Durumu					
İsterim	179	31.5±4.5	31.5±4.9	16.1±3.5	79.1±7.9
İstemem	462	32.5±4.2	31.7±5.0	16.4±3.9	80.7±8.0
p		0.008	0.561	0.350	0.024
Sosyal Aktivitelere Katılımını İsteme					
Katılsın	595	32.4±4.2	31.7±4.9	16.5±3.8	80.7±7.9
Katılmasın	46	29.2±4.7	31.6±5.5	14.0±3.4	74.8±7.5
p		<0.001	0.901	<0.001	<0.001
Ailedeki Yaşlıların Yaşadığı Yer					
Birinci derece yakınlarla	308	32.5±4.6	31.4±5.6	16.5±3.9	80.3±8.0
Kendi evlerinde (tek başına)	260	32.0±4.0	31.8±4.3	16.3±3.7	80.0±8.1
Yaşamıyor	69	31.9±4.4	32.8±3.7	16.0±3.4	80.7±7.7
Huzurevinde	4	34.8±3.0	29.5±6.6	18.5±6.7	82.8±5.6
p		0.344	0.088	0.593	0.793

gortasının olduğu ve %51.5'inin gelir gider durumunun eşit olduğu belirlenmiştir.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği toplam ve alt boyut puan ortalamaları ve minimum–maksimum puanları Tablo 2'de görülmektedir. Bu çalışmada bireylerin YATO toplam puan ortalamasının 80.2±8.0, YATO'den aldıkları minimum puanın "54", maksimum puanın ise, "110" olduğu saptanmıştır.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği toplam ve alt boyut puan ortalamalarının genç erişkinlerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bağımsız değişkenlerle ilişkisi incelendiğinde; yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık boyutu puanı ve yaş grupları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($p<0.001$) (Tablo 3). Elli ellidokuz yaş grubundaki bireyler ≤ 29 yaş grubundaki bireylerden yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık boyutu puanından yüksek puan almıştır ($p<0.05$). Yine erkeklerin kadınlara göre yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık boyutu ve toplam ölçek puanından daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır ($p<0.05$).

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği toplam ve alt boyut puan ortalamalarının bireylerin öğrenim durumlarına göre incelendiğinde; üniversite ve lise mezunu olanların ilkökul mezunu olanlara göre yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği toplam ölçek puanından daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir

($p<0.05$). Yine şehirde ve büyükşehirde yaşayan bireyler köyde ve ilçede yaşayan bireylere göre yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık boyutu puanından daha yüksek puan almışlardır ($p<0.001$).

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği toplam ve alt boyut puan ortalamalarının genç erişkinlerin medeni durum ve mesleklerine ilişkin bağımsız değişkenlerle ilişkisi incelendiğinde; bekar olan bireyler evli olan bireylere göre yaşlının yaşamını sınırlama boyutu puanından daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır ($p<0.001$). Bununla beraber işçi, çiftçi ve ev hanımları, emekli, memur ve öğrencilere göre yaşlının yaşamını

Tablo 5— Genç Erişkinlerin Yaşlanma Sürecine İlişkin Düşünceleri (n=641)

Özellikler	Sayı	%
Yaşlılık Döneminde Cinsellik Durumu		
Yaşlılıkta cinsellik olmalı	213	33.2
Yaşlılıkta cinsellik olmamalı	428	66.8
Yaşlılık Dönemi Ölümüne Yakın Olma Dönemidir		
Yaşlılar ölümüne yakındır	134	20.9
Yaşlılar ölümüne yakın değildir	507	79.1

sınırlama boyutu ve toplam ölçek puanından daha düşük puan almıştır ($p<0.05$).

Bireylerin aile tipi ile yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği tüm alt ölçek boyut puanı ve toplam ölçek puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır. ($p>0.05$). Bununla birlikte gelir durumu az olan bireyler gelir durumu denk ve gelir durumu fazla olan bireylere göre yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık boyut puanından daha yüksek puan almıştır ($p<0.05$).

Bireylerin yaşlı bireylerin sosyal yaşamına ilişkin görüşlerine göre yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları incelenmiştir (Tablo 4). Araştırmaya katılan bireylerin %75'i yaşlı bireyle aynı evde yaşamak istediğini belirtmiştir. Aynı evde yaşamayı ve sosyal aktivitelere katılmalarını istediğini belirten bireylerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık boyutu dışında diğer ölçek alt boyut ve YATO toplam puanlarından yüksek puan aldıkları belirlenmiştir ($p<0.05$). Bununla birlikte toplumumuzda yaşlının evde bakılmasını isteyen bireylerin YATO toplam ölçek ve yaşlının yaşamını sınırlama alt boyuttan daha düşük puan almışlardır ($p<0.05$).

Bireylerin ailelerinde yaşlıların yaşadığı yer ile yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeğini tüm alt ölçek boyutu puanı ve toplam ölçek puanı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$).

Bireylerin yaşlanma sürecine ilişkin düşünceleri incelendiğinde; %66.8'i yaşlılık döneminde cinselliğin olmaması gerektiğini, %20.9'unun ise yaşlılık dönemi demek ölüme yakın olmak demektir şeklinde açıklamada bulunmuşlardır.

TARTIŞMA

Toplumda yaşlılar yük ve pasif bireyler olarak görülebilmekte ve yaşlı bireylere ilişkin ayrımcı düşünceler olabilmektedir. Ancak toplumdaki bireylerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını araştıran çalışmalarda sınırlıdır. Bu nedenle çalışma bulgularını karşılaştırarak tartışma olanağı sınırlı kalmıştır.

Araştırma bulgularının değerlendirilmesi sonucunda; genel olarak bireylerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Yaşlılığın olumlu ve olumsuz tarafları madalyonun iki yüzü gibidir. Bu nedendir ki, yaşlanma sürecini madalyonun sadece bir yüzüne bakarak anlamak ve açıklamak mümkün değildir (14). Toplumların yaşlıya ilişkin tutumları kültürden kültüre değişiklik göstermektedir. Tüm toplumlarda yaşlılığa ilişkin tutumlar genel olarak olumlu, olumsuz ve karma olmakla birlikte, olumsuz tutum eğiliminin daha fazla olduğu, Türk kültüründe ise yaşlıya saygı, yaşlının sözünü dinleme ve yaşlıya sahip çıkma daha ağır basmaktadır. Türk kültürünün dayanışma, hoşgörü,

misafirperverlik gibi özellikleri nedeniyle aile bireyleri arasındaki duygusal bağlar güçlüdür. Bizim toplumumuzda yaşlılık bir "hastalık" olarak algılanmaz, yaşamın doğal bir süreci olarak algılanır. (1,2,3,16). Araştırma bulguları literatürle paralellik göstermektedir.

Bu araştırmada 50-59 yaş grubundaki bireyler ≤ 29 yaş grubundaki bireylerden yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık boyutu puanından daha yüksek puan almıştır. Toplumumuzda yaşlı bireylerin genç yaşta olan bireylere göre yaşlıya karşı olumlu ayrımcılık yaptıkları söylenebilir. Yılmaz ve arkadaşları 2010 yılında yapmış oldukları çalışmada yaş arttıkça olgunlaşmaya bağlı olarak yaşlılara yönelik daha olumlu tutum sergiledikleri belirtilmektedir (17). Yine literatürde gençlerin yaşlılara göre yaşlılığa ilişkin daha fazla negatif inanç ve tutumlarının olduğu belirtilmektedir (19,20). Araştırmamızın sonuçları literatür sonuçlarını desteklemektedir.

Araştırmamızda erkeklerin kadınlara göre yaşlıya yönelik olumlu tutuma sahip olduğu belirlenmiştir. Batı ülkelerinde erkeklerin kadınlara göre yaşlılığa ilişkin daha fazla olumsuz tutumlarının olduğu belirtilmektedir (19). Bizim çalışmamızdaki erkeklerin yaşlıya yönelik daha olumlu tutuma sahip olmaları yaşlı bireyleri bilge ve prestij sahibi bireyler olarak görmeleriyle açıklanabilir. Oberg ve arkadaşları 2003 yılında yapmış oldukları çalışmada toplumun genel olarak yaşlılığa pozitif ayrımcılık yaptığı ancak erkeklerden ziyade kadın yaşlıya daha negatif tutum sergiledikleri belirtilmektedir (21). Ülkemizde çoğunlukla yaşlıların bakımını kadınlar üstlenmektedir. Yaşlılık döneminde bakım verici rollerinden dolayı kadınların yaşlılara ilişkin olumsuz tutuma sahip olabileceği düşünülebilir.

Araştırmaya katılan üniversite ve lise mezunu olan bireyler, ilkökul mezunu olan bireylere göre yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği toplam ölçek puanından daha yüksek puan almışlardır. Bu durum toplumdaki bireylerin öğrenim düzeyi arttıkça yaşlıya yönelik daha olumlu tutum sergiledikleri şeklinde açıklanabilir. Yılmaz ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmada üniversiteyi bitirdikten sonra ebeveynleriyle birlikte yaşamak isteyen bireylerin yaşlıya yönelik daha olumlu ayrımcılığa sahip olduklarını belirlemişlerdir (17). Öğrenim düzeyi yüksek olan bireylerin ön yargılarının olmaması beklenmektedir. Çünkü aldıkları eğitim bu bireylerden bilimsel olmalarını ve çağdaş birey olmalarını ister. Yaşlı ayrımcılığı konusunda da öğrenim düzeyi yüksek olan bireylerin olumlu tutum sergiledikleri sonucu beklenen bir durumdur. Öğrenim düzeyi yüksek olan bireyler sosyal destek sistemlerini harekete geçirmede daha bilinçli davranabilmekte bu da yaşlı bakımında baş etmelerini kolaylaştırabilmektedir.

Bu araştırmada şehirde ve büyükşehirde yaşayan bireyler köyde ve ilçede yaşayan bireylere göre yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık boyutu puanından daha yüksek puan almışlar-

dır. Literatürde Türkiye’de kentleşme ve sanayileşmenin özellikle büyük kentlerde, aile yapılarında önemli değişikliklere neden olduğu, ataerkil aile yapısından çekirdek (modern) aile yapısına geçişin hızlı olduğu, bu durumdan en çok etkilenen grubun yaşlı bireyler olduğu belirtilmektedir (1,3,22). Buna ek olarak kadınların çalışma yaşamında daha aktif rol almaları, yıllardır aile içinde söz sahibi olan yaşlıların kentlerdeki yaşam şartlarından dolayı ailelere yük olarak algılanabilmektedir. Dolayısıyla araştırmamızın sonuçları literatür sonuçlarını desteklemektedir.

Araştırmaya katılan bekar olan bireylerin yaşlılara olumlu tutumlarının olduğu saptanmıştır. Ülkemiz gibi gelişmekte olan toplumlarda geleneksel düşünce daha hakimdir. Evli olan bireylerin düzenli bir ev yaşantıları olduğu düşünülerek yaşlıya da bakma sorumluluğunun verilebileceği, dolayısıyla bekar bireylerden böyle bir sorumluluk beklenmediği için bekarların yaşlıya ilişkin daha olumlu bakış açıları olabileceği düşünülebilir. Evli olan bireyler ailedeki yaşlı bireylere baktıkları için yaşlılık dönemi de bakım verenler için yük olarak algılanabilmekte böylece evli olan bireylerin yaşlılığa ilişkin olumsuz tutumlarının olabileceği düşünülebilir.

Araştırmaya katılan işçi, çiftçi ve ev hanımları, emekli, memur ve öğrencilere göre yaşlının yaşamını sınırlama boyutu ve toplam ölçek puanından daha düşük puan almıştır. Bu bulgu toplumumuzdaki emekli, memur ve öğrencilerin yaşlıya ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları şeklinde açıklanabilir. Geleneksel toplumlarda memur gibi zamanının büyük bir kısmını işte geçiren, evde çok az bir zaman geçiren, sadece hafta sonları evde olma durumundan dolayı aile içinde çalışan konumda olan bireyler olmalarından dolayı toplumun bu bireylerden yaşlıya bakma isteği ve beklentisi olmaz. Ev hanımlarının evde bakım verici rolleri vardır. Hem kendi anne babası hem de eşinin anne babasına baktıkları ya da bakacakları düşüncesinden dolayı yaşlılığı yük olarak algılayabilmektedirler. Bu bakış açısından dolayı ev hanımı olan bireyler yaşlılığa ilişkin olumsuz tutuma sahip olabilirler.

Geliri düşük olan bireylerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık tutumuna sahip oldukları belirlenmiştir. Yapılan bir çalışmada üst sosyo-ekonomik düzeydeki gençlerin alt sosyo-ekonomik düzeydeki gençlere göre daha olumlu tutumlara sahip oldukları bildirilmektedir (1). Literatür bizim çalışmamızla benzerlik göstermemektedir. Gelir düzeyi düşük olan bireylerin ekonomik sıkıntılarında dolayı yaşlıya kendileri bakmak zorunluluğunda olabilirler. Gelir düzeyi düşük olan bireylerin yaşlı bakımının kendi sorumluluğunda görmelerinden dolayı daha olumlu tutumlarının olabileceği söylenebilir.

Araştırmamızda yaşlıyla aynı evde yaşamak isteyen bireylerin yaşlıya yönelik olumlu bir tutuma sahip oldukları belir-

lenmiştir. Türk kültüründe yaşlıya saygılı olma beklentisi vardır. Literatürde büyükanne ve büyükbabasıyla yakın iletişim içinde olan ve daha önceden yaşlılara bakım deneyimi olan bireylerin yaşlılara yönelik olumlu düşüncelere sahip olduğu bildirilmektedir (2,17,23). Araştırma bulguları literatür ile paralellik göstermektedir.

Bu araştırmada yaşlının evde bakılmasını isteyen bireylerin evde bakılmasını istemeyen bireylere göre yaşlıya yönelik olumsuz bir tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Yaşlılar aile ortamında kendilerini güvenli ve mutlu hissederler. Aile üyelerinden gelen destek yaşlı bireyin bağımsızlığını devam ettirme, akut ve kronik hastalıklar, kayıplarla baş etme yeteneğini kolaylaştırır. Yaşlılık döneminde yaşlılar aileleri, toplum ve devlet düzeyinde desteklenirse yaşlıların mutlu bir yaşlılık dönemi geçirebilirler (24,25). Yaşlı bireyler yaşadıkları döneme bağlı olarak birçok kayıp yaşayabilirler bu da yaşlıları sosyal izolasyon açısından duyarlı hale getirebilir. Yaşlı bireylerin sosyal ilişkisi temelde kendi çocukları ile olmaktadır. Bu nedenle, bu yaş grubunda yaşlıların temel olarak bağlantı kurdukları kişiler aileleri, özellikle çocukları olmaktadır (26). Literatürde yaşlılık döneminde aile ile birlikte yaşamının önemi vurgulanmakla beraber bizim çalışmamızda tam tersini yaşlının evde bakılmasını gerektiğini düşünen bireyler yaşlılığa ilişkin daha olumsuz tutuma sahip olduğu çıkmıştır. Bu sonuç literatürü desteklememektedir. Bunun nedeni, yaşlıyla birlikte aynı evde yaşayanların yaşlının bakımını üstlenme sorumluluğunun kendilerinde hissetmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Bu araştırmada yaşlı bireylerin sosyal aktivitelere katılmasını isteyen bireylerin yaşlıya yönelik olumlu bir tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Özer ve arkadaşları 2006 yılında yapmış oldukları çalışmada yaşlıların sosyal aktivitelere katılım düzeyinin düşük olduğu bildirilmektedir. Yeni hobiler kazanma, var olan becerilerini kullanma, geliştirme ve kültürel etkinliklere katılma yaşlıların sosyalleşmesinde son derece önemlidir (24). Çalışmamızda genç erişkin bireylerin %92.8’i yaşlı bireylerin sosyal aktivitelere katılmasını önemsemektedir. Bu sonuç sevindiricidir.

Genç erişkinlerin yaşlanma sürecine ilişkin düşünceleri incelendiğinde; genç erişkinlerin büyük çoğunluğu yaşlılık döneminde cinselliğin olmaması gerektiğini, önemli bir oranda da yaşlılık dönemini ölüme yakın olma şeklinde açıklamışlardır. Yaşlılığa ilişkin sosyal stigma çoğunlukla yaşlı ayrımcılığının da temelini oluşturur. Yaşlıların seksüel arzuları azdır ya da olmaması şeklinde toplumda etiketleme vardır. Fakat Master ve Johnson çalışmalarında bunun gerçek olmadığını, 65 yaş ve üzerindeki bireylerin seksle ilgilerinin devam ettiği ve 60 yaşından sonraki seksin daha doyurucu olduğunu belirttiktedirler (1). Yaşlı ayrımcılığının gelişmesinde rol

oynayan faktörler arasında ölümden duyulan korku, ölüm ve yaşlılığın eş anlamlı olarak algılanmasıdır (3). Çalışma bulguları literatür ile paralellik göstermektedir.

Sonuç olarak, bu araştırmada genel olarak genç erişkinlerin yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu tutum içinde oldukları, yaş ve öğrenim düzeyi arttıkça yaşlıya yönelik olumlu tutumun arttığı, erkek, bekar, gelir düzeyi düşük, şehirde yaşayan bireylerin, kadın, evli, öğrenim düzeyi düşük ve gelir düzeyi yüksek olan bireylere göre yaşlıya yönelik daha fazla olumlu tutuma sahip olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda, yaşları genç olanların, gelir seviyesi iyi olan ve evli olan bireylerin konuyla ilgili bilgi, farkındalık ve duyarlılığı artırmaya yönelik eğitimlerin yapılması, yaşlıya ilişkin pozitif ayrımcılığı desteklemek içinse görsel ve yazılı basından yararlanılması yararlı olabilir. Ayrıca kadınların bakım verici rollerine yönelik geleneksel düşüncelerin/ yaklaşımların azaltılmasına ilişkin düzenlemelerin geliştirilmesi (destek sistemleri, kaynaklar) kadınların yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutumlarını arttırabilir. Bunun için de disiplinler arası (yerel yönetimler, birinci ve ikinci derece sağlık hizmetleri, kitle iletişim araçları) etkin bir işbirliğinin sağlanması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Çilingiroğlu N, Demirel S. Yaşlılık ve yaşlı ayrımcılığı. *Turkish Journal of Geriatrics* 2004;7(4):225-30.
2. Vefikuluçay D, Terzioğlu F. Üniversite öğrencilerinde yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik değerlendirmesi. *Turkish Journal of Geriatrics* 2011;14(3):259-68.
3. Akdemir N, Çınar Fİ, Görgülü Ü. Yaşlılığın algılanması ve yaşlı ayrımcılığı. *Turkish Journal of Geriatrics* 2007;10(4):215-22.
4. Çimen M, Soydan F, Çetin M. Bir özel bakım merkezinde kalanların verilen hizmetlerden memnuniyet durumlarının araştırılması. *Gülhane Tıp Dergisi* 2010;52:104-11.
5. Sayan A, Durat G. Yaşlı istismarı ve ihmali: önleyici girişimler. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2004;7(3):97-106.
6. Özdemir L, Akdemir N, Akyar İ. Hemşireler için geliştirilen yaşlı değerlendirme formu ve geriatrik sorunlar. *Turkish Journal of Geriatrics* 2005;8(2):94-100.
7. Altay B, Avcı İA. Samsun huzurevinde yaşayan yaşlıların bazı özellikleri ile depresyon riski arasındaki ilişki. *Turkish Journal of Geriatrics* 2009;12(3):147-55.
8. Therrien FH, Desrosiers J. Participation of metropolitan, urban and rural community-dwelling older adults. *Archives of Gerontology And Geriatrics* 2010;51:52-56. (PMID:101016).
9. Gündüz T, Karbeyaz T, Yüksel F, Balcı Y. Yeni Türk Ceza Kanunu çerçevesinde geriatrik olgulara düzenlenen adli raporların değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Geriatrics* 2010;13(1):8-12.
10. Ünal G, Bilge A. İleri yaş grubunda yalnızlık, depresyon ve kognitif fonksiyonların incelenmesi. *Turkish Journal of Geriatrics* 2005;8(2):89-93.
11. Holt-Hill SA. Stress and coping among elderly African-Americans. *J Natl Black Nurses Assoc* 2009;20(2):1-12. (PMID:2036472).
12. Keskinoglu P, Pıçakçefe M, Giray H, ve ark. Yaşlılarda depresif belirtiler ve risk etmenleri. *Genel Tıp Dergisi* 2006;16(1):21-6.
13. Akdemir N, Görgülü Ü, Çınar Fİ. Yaşlı istismarı ve ihmali. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi* 2008;15(1):68-75.
14. Cangöz B. Yaşlılık: Sadece kayıp mı? Bir ayrıcalık mı? *Turkish Journal of Geriatrics* 2008;11(3):143-50.
15. Higgins I, Van Der Riet P, Slater L, Peek C. The negative attitudes of nurses towards older patients in the acute hospital setting: a qualitative descriptive study. *Contemp Nurse* 2007;26(2):225-237. (PMID:18041974).
16. Büken NÖ. Yaşlılık Etiği. *Türk Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Araştırmaları Yıllığı* içinde. Nobel Tıp Kitabevleri, Nobel Matbaacılık, Ekim 2009, pp 205-18.
17. Yılmaz E, Özkan S. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi* 2010;3(2):36-53.
18. Durgun B, Tümerdem Y. Kentleşme ve yaşlılara sunulan hizmetler. *Turkish Journal of Geriatrics* 1999;2(3):115-20.
19. Bodner E, Lazar A. Ageism among Israeli students: Structure and demographic influences. *International Psychogeriatrics* 2008;20(5):1046-58. (PMID:18405396).
20. Özkan Y, Bayoğlu AS. Ageism: College students' perceptions about older people. *Social Sciences* 2011;6(1):107-15.
21. Oberg P, Tornstam L. Attitudes toward embodied old age among Swedes. *Int J Aging Hum Dev* 2003;56(2):133-53. (PMID:14533854).
22. Durgun B, Tümerdem Y. Kentleşme ve yaşlılara sunulan hizmetler. *Turkish Journal of Geriatrics* 1999;2(3):115-20.
23. McConatha JT, Hayta V, Danner LR, et al. Turkish and U.S. attitudes toward aging. *Educational Gerontology* 2004;30:169-83. (PMID:03601277).
24. Özer S, Fadiloğlu Ç. 65 yaş ve üzeri bir grup yaşlının aile sağlıklarının, sosyal ağlarının ve algıladıkları aile destek sistemlerinin değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Geriatrics* 2006;9(3):158-64.
25. Lu L. Attitudes toward older people and coworkers' intention to work with older employees: a Taiwanese study. *Int J Aging Hum Dev* 2010;71(4):305-22. (PMID:21261137).
26. Gülseren Ş, Koçyiğit H, Erol A, ve ark. Huzurevinde yaşamakta olan bir grup yaşlıda bilişsel işlevler, ruhsal bozukluklar, depresif belirti düzeyi ve yaşam kalitesi. *Turkish Journal of Geriatrics* 2000;3(4):133-40.